

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ ÁLTAL AKKREDITÁLT NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNY

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az RI-AJBH-25/2020. számú ügyben,
rendőrségi panasz eljárás tárgyában.

Érintett szerv(ek): P. város Rendőrkapitányság

2020.

Az eljárás megindítása

Panaszos¹ (a továbbiakban: panaszos) 2019. augusztus 16-án panaszt terjesztett elő a vele szemben 2019. augusztus 14-én foganatosított rendőri intézkedéssel, alkalmazott kényszerítő eszközzel szemben.

A panaszos beadványában sérelmezte a vele szemben foganatosított rendőri intézkedés módját (álláspontja szerint őt nem hallgatták meg, így az intézkedés részrehajló volt, továbbá vele szemben elfogadhatatlan hangnemben kommunikáltak), valamint a kényszerítő eszköz (bilincs) alkalmazását.

Tekintettel arra, hogy a beadványban megfogalmazott sérelmek felvetik a panaszos alapvető jogainak sérelmét, továbbá figyelemmel a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 92. §-ának (1) bekezdésében, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. §-ának (1) bekezdése f) pontja és 39/F. §-ában foglalt hatásköri szabályokra, vizsgálatot indítottam.

Az Országgyűlés a *Kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról* szóló 2019. évi CIX. törvénnyel az alapvető jogok biztosának hatáskörébe utalta a rendészeti panaszok kivizsgálásának lehetőségét. Ennek megfelelően immár e kifejezetten hatósági eljáráshoz kapcsolódó, azt kiegészítő ombudsmani típusú vizsgálat is az alapvető jogok biztosának feladata.

A panaszos sérelmezte továbbá, hogy nem a valóságot rögzítették a kihallgatásáról készült rendőrségi dokumentumban. E panaszem a rendőrség mint nyomozóhatóság büntetőeljárás keretében végzett cselekményére vonatkozik. A panaszost büntetőeljárás keretében gyanúsítottként kihallgatták, amelyről jegyzőkönyvet vettek föl. A gyanúsított kihallgatása a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény XXX. Fejezete, valamint 385-389. §-ai szerinti eljárási cselekmény, az erről felvett jegyzőkönyv pedig ugyanezen törvény LVI. Fejezetében meghatározott eljárási eszköz, amely nem képezi tárgyát az Rtv. 92. §-a szerinti rendőrségi panaszeljárásnak.

Az érintett alapvető jogok

- Az emberi méltósághoz való jog [Alaptörvény II. és III. cikk]
- A törvény előtti egyenlőség, az egyenlő bánásmód követelménye [Alaptörvény XV. cikk]
- A tisztességes eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog [Alaptörvény XXIV. cikk]

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye [a továbbiakban: Alaptörvény]
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény [a továbbiakban: Rtv.]
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény [A továbbiakban: Ebktv.]
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet [a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat]

¹ Az Ajbt 39/L§ (1) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

A tényállás megállapításai

1. A panaszbeadvány

A panaszos 2019. augusztus 14-én bement a helyi önkormányzati hivatalba, mivel hivatali ügyeit szeretne volna intézni. A település jegyzője szintén megjelent a hivatalban, majd a panaszost meglátva „ordítva” követelte tőle, hogy távozzon. A panaszos erre nem volt hajlandó, „mégében” pedig a jegyző felé lendítette a táskáját. Ezt követően a jegyző értesítette a rendőrséget.

Három rendőr érkezett a helyszínre a P. város Rendőrkapitányságról (a továbbiakban: Rendőrkapitányság). A kikerülő rendőrök nem hallgatták meg a panaszost az esetről, rögtön személyazonosságának igazolására szólították fel (a panaszos először nem akarta átadni személyi igazolványát, de végül átadta). A panaszos sérelmezte, hogy vele szemben bilincset alkalmaztak, és a bilincs miatt a keze megsérült. A panaszos álláspontja szerint a rendőrök hangneme sem volt elfogadható.

A panaszos sérelmezte továbbá, hogy a kihallgatásáról készült rendőrségi dokumentum nem fedi a valóságot („Nem úgy van leírva, ahogy én vallottam”).

A panaszos beadványában utal arra, hogy 63 éves, beteg ember.

2. A rendőrség álláspontja

A panasz kivizsgálása során, a tényállás pontosabb megismerése érdekében felvilágosítást kértem a rendőrségtől a panaszolt intézkedésről, valamint kértem, hogy küldjék meg az azzal kapcsolatos további rendőrségi dokumentumokat, és a konkrét kérdésekkel összefüggésben a rendőrség álláspontját.

a) A parancsnoki kivizsgálás az alábbi információkat tartalmazza:

A panaszossal szemben 2019. augusztus 14-én intézkedést kezdeményeztek, amely során személyi szabadságát korlátozták, vele szemben kényszerítő eszközt, bilincset alkalmaztak.

Az intézkedés alapja egy bejelentés volt, miszerint a panaszos az aljegyző sérelmére hivatalos személy elleni erőszak büntetettét követi el.

A panaszossal szemben a személyi szabadságot korlátozó intézkedés 9 óra 15 perckor kezdődött, és azt három rendőr hajtotta végre. A panaszos többszöri felszólítás ellenére sem volt hajlandó igazolni magát. Közölték a panaszossal, hogy az általa elkövetett cselekmény miatt őt elfogják és előállítják a Rendőrkapitányságra, amit a panaszos nem akart tudomásul venni, többszöri felszólítás ellenére sem volt együttműködő. A panaszosnak az intézkedés során hangulatingadozásai, dühkitörései voltak, viselkedése kiszámíthatatlan volt. Többször a „Törvény nevében!” szavak előre bocsátásával fel is hívták a panaszost az együttműködésre, az együttműködés hiányának következményeire (kényszerítő eszköz alkalmazásának lehetőségére), ám ez eredményre nem vezetett. Mivel panaszos az intézkedés során több alkalommal próbált az intézkedő rendőrök látóköréből kikerülni, kezeit próbálta elhúzni, valamint tartani lehetett esetleges támadó magatartásától, vele szemben testi kényszert, valamint bilincset alkalmaztak. (A panaszos kezeit hátra bilincseltek.)

A testi kényszer a panaszos kezeinek megfogásában, azok hátra helyzetbe való helyezésében nyilvánult meg, nagyjából egy percet vett igénybe (9 óra 46 perckor). Ezt követően 9 óra 55 perc és 10 óra 10 perc közötti időben, mindössze 15 perc időtartamban, a szükséges ideig tartott a bilincs alkalmazása.

A panaszos ruházatát a Rendőrkapitányságon átvizsgálták, majd a panaszost 13 óra 45 perctől kihallgatták, 15 óra 45 perckor pedig szabadon bocsátották.

A parancsnoki kivizsgálás szerint a panaszossal szemben az Rtv. 33. §-ának (1) bekezdése, és a Szolgálati Szabályzat 28. §-ának (1) bekezdése alapján végrehajtott intézkedés, továbbá az Rtv. 47. §-a, és a Szolgálati Szabályzat 40. §-ának (1) bekezdése szerinti testi kényszer, valamint az Rtv. 48. §-ának b) és d) pontja, és a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (1) bekezdés a) pontja, (4) bekezdés b) pontja, és (6) bekezdés aa) pontja szerinti bilincs alkalmazása jogszerű és szakszerű volt, megfelelt az arányosság követelményének.

b) Az elfogás végrehajtásáról és kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés az előbbiekhöz képest az alábbi többlet információkat tartalmazza:

A panaszos a polgármesteri hivatalban hivatali ügyének intézése közben összeszólalkozott a hivatal egyik köztisztviselőjével. A hangoskodásra lépett az előtérbe az aljegyző, aki érdeklődött, hogy mi a hangoskodás oka. A panaszos az aljegyzőhöz fordult és ordítva közölte a problémáit, sérelmezte, hogy nem segítenek neki. A panaszos minősíthetetlen szavakkal illetve az aljegyzőt, ezért az aljegyző távozásra szólította fel a panaszost. A panaszos felháborodásában megtámadta az aljegyzőt, aki kihátrált, ám a panaszos utána ment és 6-7 alkalommal mellbe lökte. Az aljegyző oly módon védekezett, hogy a panaszos felkarját megragadva távol tartotta őt magától. A fentebb említett köztisztviselő a panaszos és az aljegyző közé állt.

A fentieket követően érkezett a bejelentés, majd érkeztek ki a rendőrök a helyszínre. Az intézkedés megkezdésekor a rendőrök közölték a nevüket, jelvéyszámukat, valamint az intézkedés okát és célját.

Az intézkedés során a panaszos feldúlt állapotban volt, többször becsmérlő szavakkal illetve az intézkedő rendőröket.

A panaszos az Körözési Információs Rendszerben nem szerepelt. A panaszos kérdésre elmondta, hogy milyen ügyben érkezett, és miért került szóváltásba az önkormányzati hivatal köztisztviselőjével és az aljegyzővel.

Az intézkedő rendőrök a tényállást EDR rádióon jelentették a Tevékenység-irányítási Központ (a továbbiakban: TIK) ügykezelőjének, aki utasítást adott arra, hogy a panaszost bűncselekmény elkövetése miatt fogják el és állítsák elő a Rendőrkapitányságra. Ennek tényét közölték a panaszossal, ám ő ezt nem volt hajlandó elfogadni. A panaszos kezeit testi kényszer keretében egy-egy rendőr ragadta meg, és a tanult fogások alkalmazásával hátra helyzetbe kényszerítette, majd a harmadik rendőr felhelyezte a bilincset.

A panaszos figyelmét felhívták a rendőri intézkedéssel szembeni panasztételi lehetőségekre, és az azokhoz kapcsolódó határidőkre.

A panaszost az Rtv. 29. §-a (1) bekezdésének megfelelően igazoltatták, 31. §-ának (1) bekezdése alapján ruházatát átvizsgálták, 33. §-ánka (1) bekezdés a) pontjára alapozva elfogták és előállították. A panaszossal szemben az Rtv. 47. §-a alapján testi kényszert, 48. §-ának c) és

d) pontja alapján bilincset alkalmaztak. A bilincselést a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (4) bekezdés b) pontja alapján hátra helyzetben alkalmazták, amely során sérülés nem keletkezett.

A rendőri intézkedés során sérülés nem keletkezett, a kényszerítő eszköz alkalmazása nem járt anyagi kárral.

A panaszos nem kérte hozzátartozó vagy egyéb személy értesítését.

A védelemhez való jog gyakorlására vonatkozó szóbeli közlést megtették, az Rtv. 33. §-ának (4) bekezdése szerinti tájékoztatót és igazolást kiadták.

c) A panaszossal szemben intézkedő rendőrök jelentései az előbbiekhöz képest az alábbi többlet információkat tartalmazzák:

A helyszínre a TIK a Cserhát 9021 hívójelű egységet küldte ki, ám a küldést észlelte Igazoló * hívójelű, egyedül szolgálatot teljesítő rendőr (aki nagyjából 200-300 méterre tartózkodott a helyszíntől), és felajánlotta, hogy szintén kimegy a helyszínre (abból a célból, hogy ne súlyosbodjon a folyamatban lévő cselekmény). Végül mindkét egység megjelent a helyszínen.

Igazoló * egyedül ment be az önkormányzati hivatalba, ahol egy idősebb nő (panaszos) folyamatosan kiabált. Igazoló * tájékozódott és próbálta a panaszost megnyugtatni, ám ez nem sikerült, sőt ezalatt a panaszos többször megpróbálta megtámadni az aljegyzőt (ezt a rendőr megakadályozta). Igazoló * kifejezetten úgy jelentett, hogy a panaszost hallgatta meg először, türelmesen, részletesen. A panaszos a többiek meghallgatását folyamatosan zavarta bekiabálásaival.

Az intézkedő rendőrök azonnal tudakozódtak a történetektől, minden jelenlévő álláspontját – így a panaszosét is – meghallgatták.

A panaszos harmadik felszólításra volt csak hajlandó személyazonosító okmányait bemutatni.

A panaszost a rendőrök többször kérték arra, hogy „normálisan álljon hozzá az intézkedéshez és önként fáradjon be” velük a Rendőrkapitányságra. Az intézkedő rendőrök türelmesen vázolták az intézkedést, és annak lehetséges kimeneteleit, erről hangfelvételt is készítettek. Az intézkedő rendőrök tagadják, hogy nem volt elfogadható a panaszossal szemben alkalmazott hangnem, sőt „mindvégig udvarias volt az intézkedés”.

Az intézkedő rendőrök azért döntöttek a bilincs alkalmazása mellett, mert a panaszos „támadásától lehetett tartani, azért is, mert korábban egy erőszakos bűncselekményt követett el, továbbá ellenszegülése a rendőri intézkedés során aktívvá vált, mely abban merült ki, hogy próbálta kezeit kihúzni, elhúzni, azokat nem adta önként” [sic!]. A rendőrök álláspontja szerint a bilincsnél enyhébb kényszerítő eszköz (a testi kényszer) „nem bizonyult eredményesnek”. Itt a rendőrök álláspontja szerint a panaszos korára tekintettel is biztonságosabb volt a bilincs, mint az, ha csak testi kényszert alkalmaznak.

Az intézkedő rendőrök kifejezetten tagadják, hogy a rendőrségi dokumentumokban nem a valóságot rögzítették volna. A panaszost kihallgató vizsgálótiszt úgy jelentett, hogy a panaszos vallomását, nyilatkozatát pontosan rögzítette. Az erről készült jegyzőkönyvet a vizsgálótiszt a panaszos számára felolvasta, majd azt maga a panaszos is elolvasta (ezt követően írta alá azt). A vizsgálótiszt jelentésében megjegyezte, hogy a panaszos meghallgatásához sok türelemre és

empátiára volt szükség. A panaszos többször közbevágott és kiabált, ennek során durván szidalmazta az aljegyzőt, vádaskodott.

d) A személyi szabadságot korlátozó intézkedésről szóló Igazolás tanúsága szerint a panaszos személyi szabadságát 2019. augusztus 14-én 11 órától 15 óra 45 percig korlátozták. A panaszosnak sérülése nem keletkezett, panaszt azonban megfogalmazott (sérelmezte, hogy őt megbilincsték). A panaszos az igazolást aláírta. Az igazolás hátoldalán szerepel az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, valamint a korábbi Független Rendészeti Panasztestület elérhetősége, valamint egy rövid panasztételi tájékoztató.

e) Egy, az ügyben készült hivatalos feljegyzés szerint a személyi szabadságot korlátozó intézkedésről szóló Igazoláson tévesen szerepel a személyi szabadságot korlátozó intézkedés kezdete. A helyes időpont 2019. augusztus 14-e, 9 óra 15 perc.

f) A panaszos gyanúsítottként való kihallgatásáról szóló jegyzőkönyv tartalma összhangban van a panaszbeadványban leírtakkal. Ellentmondás nem fedezhető fel.

g) A rendőrségi bejelentésről készült két darab hangfelvételen egyértelműen hallatszik, hogy a háttérben a panaszos folyamatosan kiabál. A bejelentő elmondja, hogy a panaszos a „jegyző urat üti, veri”.

*h) Az EDR kommunikáció hangfelvételein Igazoló * jelentette, hogy „folyamatosan üvöltött itt a hölgy, jelentünk hamarosan, jó? Meghallgatások folynak, aztán jelentünk, hogy mi történt itt”. Ezt követően Igazoló * először az aljegyző (ekkor még jegyzőként hivatkozva) beszámolóját ismertette, majd jelezte, hogy az önkormányzat érintett köztisztviselőjét is meghallgatták, akinek beszámolója egyezett az aljegyző beszámolójával. Az operátor kérdezte, hogy a panaszos tudta-e, hogy az aljegyzővel szemben volt erőszakos, illetve „konkrétan mi volt neki a problémája ott a hivatalban”. Igazoló * az aljegyző beszámolója alapján válaszolt az operátor kérdésére. A hangfelvételeken nincs arra utalás, hogy az intézkedő rendőrök jelezték-e az operátornak a panaszos helyszínen tett bármiféle beszámolóját a történetekről.*

i) A panaszossal szembeni intézkedésről készült hangfelvétel tanúsága szerint az intézkedő rendőrök udvariasan, türelmesen, de határozottan közlik a panaszossal, hogy őt előállítják, és amennyiben nem hajlandó eleget tenni a rendőri felszólításnak, vele szemben kényszerítő eszközt (testi kényszer, bilincs) fognak alkalmazni. Mivel a panaszos egyáltalán nem volt hajlandó együttműködni: „Én akkor se ülök bele [a szolgálati gépjárműbe]”, „Hívhat ide százezer rendőrt”, „Én itt elüldögélek, de nem fogok beülni”, „Nem megyek!”. Amikor az egyik intézkedő rendőr – a kényszerítő eszköz alkalmazása kapcsán – közölte a panaszossal, hogy kivonta magát az intézkedés alól, amikor megpróbált távozni, a panaszos úgy reagált, hogy „Na és?”.

A hangfelvétel az alábbi szóváltással szarul:

Rendőrk: „Tessék felállni!”

Panaszos: „Nem!”

Rendőrk: „Tessék felállni!”

Panaszos: „Nem!”

Rendő: „Tessék felállni! Jó?”

Panaszos: „Nem! Kórházba fogok kerülni évégett.”

Rendő: „Jöjjön! Jó? Legyen szíves!”

Panaszos: „Nem megyek!”

Másik rendő: „A törvény nevében felszólítom, működjön együtt! Amennyiben nem, elő fogom állítani a kapitányságra és kényszerítő eszközt fogok alkalmazni.”

Panaszos: „Jó.”

Másik rendő: „Megértette? Hajlandó jönni, vagy nem?”

Panaszos: „Nem!”

A hangfelvétel alapján elmondható, hogy a panaszos rendkívül feldúlt volt az intézkedés során, kedélyállapota ingadozott.

j) A Rendőrkapitányság által megküldött egyéb dokumentumok (a panaszos számára írt rendőrségi tájékoztató levél; egyéb nyomozati iratok) a panaszügy elbírálása szempontjából további releváns információt nem tartalmaznak, így azok ismertetésétől eltekintek.

A vizsgálat megállapításai

A panaszos sérelmezte a rendőri intézkedés módját (álláspontja szerint őt nem hallgatták meg, vele szemben elfogadhatatlan hangnemben kommunikáltak, nem a valóságot rögzítették a kihallgatásáról készült rendőrségi dokumentumban), valamint a kényszerítő eszköz (bilincs) alkalmazását.

1. A panaszos sérelmezte, hogy őt az intézkedés során nem hallgatták meg.

A Rendőrkapitányság álláspontja szerint az intézkedő rendőrök azonnal (sőt elsőként) hallgatták meg a helyszínen a panaszos, akinek beszámolóját türelmesen, „részletesen” végighallgatták.

Az Rtv. 32. §-a (felvilágosítás kérés) csupán azt rögzíti, hogy kit hallgathat meg az intézkedő rendő, nem pedig azt, hogy kit kell meghallgatnia feladatainak ellátása során.

A rendőri intézkedések során azonban az Rtv. 13. §-ának (2) bekezdését nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ennek megfelelően a rendő köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni. E rendelkezés az Alaptörvény XV. cikkében foglalt törvény előtti egyenlőség (valamint ahhoz kapcsolódó egyenlő bánásmód követelménye), valamint az Alaptörvény XXIV. cikkében rögzített tisztességes eljárás, megfelelő ügyintézéshez való jog Rtv. szerinti megfelelője. A tisztességes eljárás, megfelelő ügyintézéshez való jog azt az alapvető jogállami követelményt jeleníti meg, amelynek megfelelően a jogok érvényesítése olyan eljárás keretében kell, hogy történjen, amely megfelelő biztosítékot jelent a törvényes és elfogulatlan állami döntésre.

A fentieknek megfelelően tehát az intézkedő rendőrök törvényes kötelezettsége volt a panaszos álláspontjának meghallgatása, amely elengedhetetlen volt a tényállás maradéktalan és objektív (ezáltal a részrehajlás mentes intézkedés követelményének megfelelő) tisztázásához.

A panaszosi és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül. A rendőri jelentések alapján az intézkedő rendőrök meghallgatták a panaszost, sőt őt hallgatták meg először, ám ennek jele az EDR kommunikációról készült hangfelvételen nincsen (azt leszámítva, hogy utalnak a panaszos hangoskodására), azokon kizárólag az eset többi érintettjének beszámolóját közvetíti Igazoló * az operátor számára. Ugyanakkor valamennyi hangfelvétel és rendőrségi dokumentum alapján elmondható, hogy a panaszos rendkívül feldúlt állapotban volt, kifejezetten nehéz volt vele a kommunikáció. Ez a tény szolgálhat magyarázatot arra, hogy Igazoló * miért csupán az eset többi részesének beszámolóját közvetítette az operátor felé. A rendelkezésre álló információk alapján sem az nem jelenthető ki egyértelműen, hogy a rendőrök meghallgatták a panaszost a helyszínen, sem az, hogy ezt elmulasztották, és kizárólag az eset többi résztvevőjének beszámolója alapján intézkedtek. **Mindezek alapján a panaszosi és rendőrségi álláspontok közötti ellentmondást feloldani nem lehet, így e tekintetben a panaszos alapvető jogát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.**

2. A panaszos sérelmezte, hogy vele szemben bilincset alkalmaztak.

A Rendőrkapitányság álláspontja szerint a panaszos ellenállt a rendőri intézkedésnek, amely ellenállás az intézkedés előrehaladtával aktívvá vált (próbálta kezeit kihúzni, elhúzni, azokat nem adta önként), valamint megpróbálta magát kivonni az intézkedés alól. Az intézkedő rendőrök álláspontja szerint a panaszos korára tekintettel is biztonságosabb volt a bilincs, mint az, ha csak testi kényszer alkalmaznak. A bilincs felhelyezésére – az ellenszegülő magatartás következtében – testi kényszer útján került sor. A Rendőrkapitányság által rendelkezésre bocsajtott dokumentumok tanúsága szerint a bilincs alkalmazásának jogalapja az Rtv. 48. §-ának b) és d) pontja [Parancsnoki Kivizsgálás], vagy c) és d) pontja [Az elfogás végrehajtásáról és a kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés], és a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (1) bekezdés a) pontja volt. A bilincselést a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (4) bekezdés b) pontja, és (6) bekezdés aa) pontjai alapján hajtották végre. A bilincselés a szükséges ideig, 9 óra 55 perctől 10 óra 10 percig tartott.

Az Rtv. 2. §-ának (1) bekezdése második mondatának megfelelően a rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

Az Rtv. korábban már hivatkozott 15. §-a alapján a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, így több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár (ún. arányosság elve). Ennek megfelelően az Rtv. 16. §-a alapján rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

A Szolg. szab. 39. §-ának (1) bekezdésének megfelelően az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel

vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan (ún. fokozatosság elve). Ugyanezen § (3) bekezdésének megfelelően a kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:

- a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint
- b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

Az Rtv. 61. §-ának (1) bekezdése szerint továbbá a kényszerítő eszköz alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell.

A fenti szabályoknak megfelelően tehát az intézkedő rendőröknek minden esetben mérlegelniük kell, hogy az intézkedés célja elérése érdekében mi az a legkisebb korlátozás, amely mellett a rendőri intézkedés megfelelő eredménnyel tud zárulni.

Az Rtv. 48. §-a taxatíve tartalmazza a bilincs alkalmazásának lehetséges indokait. E szakasz szerint a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy a) önkárosításának megakadályozására, b) támadásának megakadályozására, c) szökésének megakadályozására vagy d) ellenszegülésének megtörésére.

A bilincselés szabályait a Szolgálati Szabályzat 41. §-a részletezi, amelynek (1) bekezdése példálózó jelleggel felsorolja a bilincs alkalmazásának lehetséges esetköreit:

- a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,
- b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,
- c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,
- d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,
- e) aki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,
- f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy
- g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.

A Kúria a Kfv.III.37.713/2015/5. ügyszámon hozott ítéletében a bilincs alkalmazása kapcsán kifejtette: „[...] mind a bírósági joggyakorlat (Kfv.III.37.025/2015/3., illetve Kfv.III.37.572/2015/5.), mind a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata (különösen a 20972/92. számú Raninen-ügy) szerint a bilincs használatának elrendelése kérdésében kétségtelenül az azt alkalmazni kívánó hatóság tagja széles mérlegelési jogkörében dönt, azonban a használat jogszerűsége kérdésében annak vizsgálatát írja elő, hogy az adott egyedi esetben fennálló körülmények mennyiben támasztják alá az intézkedést. Ennek kapcsán azt kell előtérbe helyezni, hogy van-e indok annak a feltételezésére, hogy a kényszerintézkedéssel, bilincseléssel érintett személy ellenáll, megszökik, sérülést, vagy kárt okoz, bizonyítékokat tüntet el” [34]. „Ebben a körben nem elegendő csupán arra hivatkozni, hogy az adott személy szabadlábban történő védekezése esetére fennállna a szökésének veszélye, illetve arra, hogy azt bírósági határozat állapította meg, hanem azt kell indokolni, hogy az adott esetben a bilincs használatát milyen speciális és egyedi körülmények alapozhatják meg [...]” [35]. „A bilincshasználat jogszerűségének vizsgálata az ügy egyedi körülményein kell, hogy alapuljon, értékelni kell, hogy a bilincs használatával érintett személyre, valamint az eljárási cselekményre tekintettel milyen speciális indoka van a fél bilincsből tartásának” [41]. A Kúria

a Kfv.III.38.129/2016/4. ügyszámon hozott ítéletében az Rtv. 48. §-ának c) pontja kapcsán fejtette ki a következőket: „Az idézett jogszabályokból következik, hogy a bilincs alkalmazásához a felperes részéről olyan magatartás tanúsítása lett volna szükséges, amely ellenségesnek, együtt nem működőnek minősült. Ehhez képest nevezett alávetette magát a rendőri intézkedésnek, együttműködött a rendőrökkel. [...] A szökés megakadályozásához hozzá tartozna olyan magatartás, amelyet csak a bilincs alkalmazásával lehet megakadályozni [...]. A szökésnek csak elképzelhető távoli lehetősége a Kúria álláspontja szerint önmagában nem elegendő a felperes megbilincselésére és egyben nem szolgálhatja a szökés megelőzését sem olyan magatartás hiányában, mely akár közvetetten is szökésre utalna” [14]. „[A] bilincshasználat bármilyen kényszerítő körülmény, biztonsági kockázat nélküli, preventív használata egyértelműen ellentétes lenne az Emberi Jogok Európai Bíróságának irányadó gyakorlatával is [Raninen v. Finland, no. 20972/92., §56, Öcalan v. Turkey [GC], no. 46221/99, §182, Svinarenko And Slyadnev v. Russia, nos. 32541/08 and 43441/08, §117]” [15]. A Kúria a Kfv.VI.37.439/2016/6. ügyszámon hozott ítéletében hangsúlyozza, hogy „a bilincselés, mint kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerűségének megítélése során a teljes folyamatot értékelni kell, egészen a bilincselés befejezéséig, illetve annak elmaradása esetleges következményeiig”. „Így figyelembe kell venni, hogy miért, milyen bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt indult a büntető eljárás, milyen biztonsági kockázatok merülnek fel az elfogással kapcsolatban, az érintett személy (személyek) veszélyesnek minősülnek-e, várható-e a rendőrökkel szemben ellenszegülés, támadás, illetve fennáll-e a szökés lehetősége. Az akció megszervezése során az illetékes rendőri vezetőnek ezeket a szempontokat értékelnie szükséges, a kényszerítő eszközöket ezek figyelembe vételével kell alkalmazni. Az intézkedés alá vont személy magatartása, ellenszegülésének mértéke mellett további fontos szempont az elfogásban résztvevő rendőrök és a környezetben lakó, tartózkodó civilek védelme is.” [22]. „A bilincs alkalmazása jogszerűségének megítélése során az ahhoz vezető folyamat egészét kell értékelni, figyelembe véve az intézkedés alá vont személy veszélyességét, a biztonsági kockázatot és a közelben lakó, tartózkodó civilek, valamint a rendőrök védelmét is” [28]. A Kúria a Kfv.VI.38.150/2018/10. számú ítéletében – megerősítve az előzőekben foglaltakat – kimondta a bilincselés jogszerűtlenségét egy olyan ügyben, amelyben „a felperes a rendőri intézkedés során együttműködő volt, ellenállást, ellenszegülést nem tanúsított, szökést nem kísérelt meg, arra utaló magatartást szintén nem tanúsított”.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatából kiemelendő a Rainen v. Finland [no. 20972/92.] ügy, amelyben a Bíróság az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke tekintetében kimondta, hogy a bilincselés alkalmazása során jelentősége van annak is például, hogy volt-e indok annak feltételezésére, hogy az érintett személy ellenáll, megszökik, sérülést vagy kárt okoz, illetve bizonyítékokat tüntet el [56].

A Rendőrkapitányság által rendelkezésre bocsájtott dokumentáció alapján nem egyértelmű, hogy az Rtv. 48. §-ának mely rendelkezése szolgált jogalappal, ugyanis az egyes dokumentumokban eltérően jelölték azt meg. Szintén kiemelendő, hogy a Parancsnoki Kivizsgálásban a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (1) bekezdés a) pontját jelölték meg csupán, miközben a rendőri jelentések alapján elsősorban a rendőri intézkedéssel szembeni olyan fokú ellenszegülést jelölték meg a bilincselés okaként, amely testi kényszerrel nem volt megtörhető [41. § (1) d)].

A rendelkezésre álló információk alapján elmondható, hogy a panaszos magatartása egyértelműen ellenszegülő volt a rendőri intézkedés során, valamint megpróbálta kivonni magát az intézkedés alól [ezt a hangfelvételek is alátámasztják]. Természetesen a garázda magatartás is lehetséges, figyelemmel arra, hogy milyen cselekmény szolgált a rendőri intézkedés alapjául. Összességében a bilincselés legvalószínűbb jogalapja a panaszos

ellenszegülő magatartása, azaz az Rtv. 48. §-ának d) pontja, és a Szolgálati Szabályzat 41. §-a (1) bekezdésének d) pontja lehetett.

Itt fontos kiemelni, hogy az Rtv. 19. §-ának (1) bekezdése alapján a jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedésnek – ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – mindenki köteles magát alávetni, és a rendőr utasításának engedelmeskedni. A rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható. Ugyanezen § (2) bekezdése alapján a rendőr jogszerű intézkedésének való ellenszegülés esetén az e törvényben meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazhatók.

Az Rtv. hivatkozott 19. §-ában foglalt jogszerű „ellenszegülés” lehetősége kapcsán jelentősége van annak, hogy a rendőri intézkedés esetleges jogszerűtlenségének mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapíthatónak kell lennie. Amennyiben a rendőri intézkedés jogszerűségének megkérdőjelezéséhez adatok, tények, jogviszonyok, egyéb körülmények igazolása szükséges, tehát a rendőri intézkedés jogszerűségének megállapításához bizonyítást kell lefolytatni, bizonyítási eszközöket kell igénybe venni [pl. intézkedés alá vont nyilatkozata, iratok, tanúk nyilatkozatai, stb.], az intézkedés alá vontnak akkor is alá kell vetnie magát a rendőri intézkedésnek, engedelmeskednie kell a rendőri utasításoknak, ha egyébként ő maga tudja, hogy nem követett el jogellenes cselekményt. Fontos kiemelni, hogy egyébként nem sok lehetőség lenne rendőri intézkedések foganatosítására. Az a követelmény, hogy a rendőrt akkor terheli intézkedési kötelezettség, amikor „a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel” [Rtv. 13. §], nem azt jelenti, hogy az észlelt cselekménynek valóban, ténylegesen jogellenesnek kell lennie, hanem annak valamilyen fokú gyanúját kell pusztán felvetnie. A gyanúból pedig – különösen, ha az intézkedés alá vont kihasználja a jogorvoslati lehetőségeit – kizárólag hatósági-, illetve bírósági eljárást követően, bizonyítási eljárás alapján „lesz” tényleges jogellenes cselekmény. Megítélésem szerint kizárólag olyan esetekben lehet jogszerűen „ellenállni” a rendőri intézkedésnek, és rendőri utasításnak, ha az intézkedés, illetve utasítás alapvető erkölcsi értékek ellen irányul [ilyen lehet pl. ha a rendőri utasítás bűncselekmény elkövetésére szólít föl], hiszen ezekben az esetekben beszélhetünk arról, hogy az intézkedés, illetve utasítás mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan jogszerűtlen.

Az ellenszegülő magatartás értékeléséhez a Szolgálati Szabályzat 39. §-ának (2) bekezdése szolgál támpontul, amely szerint az intézkedés alá vont személy magatartása szempontjából a rendőr az alábbiak szerint tesz különbséget:

- a) passzív ellenszegülést tanúsító személy, aki a rendőri intézkedés során a számára jogszerűen adott rendőri utasításokat nem hajtja végre, de tevőleges ellenszegülést nem mutat,
- b) aktív ellenszegülést tanúsító személy, aki nem veti magát alá a jogszerű rendőri intézkedésnek, magatartásával fizikai erő kifejtés útján is igyekszik azt megakadályozni,
- c) támadó magatartást tanúsító személy, aki az intézkedő rendőrre, valamint a támogatására vagy védelmére kelt személyre rátámad.

A rendelkezésre álló információk alapján elfogadom a rendőrség azon álláspontját, miszerint a panaszos fizikai erő kifejtés útján is igyekezett ellenállni [tehát aktív ellenállást tanúsított], amikor kezeit próbálta kihúzni, elhúzni. Erre lehet következtetni a hangfelvételek alapján is [különösen a hangfelvételt záró szövegrészre tekintettel].

A fentieknek megfelelően a panaszos ellenszegülése megfelelő jogalapot jelenthetett a bilincs alkalmazására, amennyiben – figyelemmel az ún. fokozatosság elvére – a testi kényszer alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan volt.

Figyelemmel a panaszos aktív ellenszegülő magatartására elfogadom a rendőrség azon álláspontját, hogy a testi kényszer önmagában nem vezetett volna megfelelő eredményre. Figyelemmel voltam a további körülményekre: a rendelkezésre álló információk alapján [amelyeket a hangfelvételek is megerősítenek], a panaszos a végsőkéig ellenszegülő volt, e magatartásával a bilincs felhelyezéséig nem hagyott fel, így elfogadható a rendőrség azon álláspontja, hogy a panaszos számára is biztonságosabb volt a bilincs alkalmazása, mint ha kizárólag testi kényszer alkalmaztak volna. Ahogy a Kúria már idézett a Kfv.VI.37.439/2016/6. ügyszámon hozott ítéletében hangsúlyozta: *„a bilincselés, mint kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerűségének megítélése során a teljes folyamatot értékelni kell, egészen a bilincselés befejezéséig, illetve annak elmaradása esetleges következményeiig”*. Értelemszerűen három rendőr erőfölényes helyzetben van egy idős hölgygel szemben, de – jelen helyzetben – az Rtv. 15. §-ában foglalt arányosság követelményével nem lett volna összhangban, ha az esetlegesen túlzottan ellenszegülő panaszosban kárt okoz a testi kényszer alkalmazása, a végeredmény nem lett volna arányban az intézkedés céljával. Álláspontom szerint ennek valós veszélye fennállt.

A bilincset a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (6) bekezdés a) pont aa) pontjának megfelelően, hátra helyzetben alkalmazták, nagyjából 15 percen keresztül. Tekintettel arra, hogy a panaszos ellenszegülő magatartása következtében testi kényszer útján helyezték fel a bilincset, a hátra helyzetben történő bilincshasználat jogszerű volt. Elfogadom a rendőrség álláspontját arra vonatkozóan, hogy a bilincselés nagyjából 15 perc időtartama szükséges volt, figyelemmel a panaszos feldúlt és kiszámíthatatlan kedélyállapotára [amely a rendelkezésre álló információk alapján kihallgatás alatt sem enyhült jelentősen].

Összességében elmondható, hogy – a rendelkezésre álló információk alapján – a bilincselés és annak módja jogszerű volt, nem sértette az arányosság követelményét, így e tekintetben a panaszos alapvető jogát érintő visszásság nem történt.

3. Vizsgáltam az intézkedő rendőrök panaszossal szemben alkalmazott hangnemét.

A panaszos álláspontja szerint az intézkedő rendőrök hangneme elfogadhatatlan volt.

A helyszínen intézkedő rendőrök tagadják, hogy nem volt elfogadható a panaszossal szemben alkalmazott hangnem, sőt „mindvégig udvarias volt az intézkedés”. A hangfelvételeken szintén udvariasan, de határozottan kommunikálnak az intézkedő rendőrök a panaszossal.

A panasz ezen eleme kapcsán felhívom a figyelmet az Rtv. 2. §-ában foglaltakra. Szükségesnek tartom kiemelni továbbá a Rendőri Hivatás Etikai Kódexét (a továbbiakban: Etikai Kódex), amely iránymutatásul szolgál a Rendőrség számára a rendőrök által követendő magatartás tekintetében. Az Etikai Kódex 1. pontjának második mondata a rendőrről vonatkozóan előírja: *„Önként vállalt hivatásával szemben különleges társadalmi elvárások érvényesülnek, melyekre szolgálati viszonyának fennállása alatt mindvégig figyelemmel kell lennie”*. Az 5. pont szerint: *„[a] rendőr a ráruházott hatalom alkalmazása során megfontolt és mértéktartó, intézkedéseit előítéletektől és indulatoktól mentesen hajtja végre, kerüli a szükségtelen konfliktusok kialakítását. Nem alkalmaz [...] megalázó bánásmódot és ezt mástól sem tűri el”*. A 7. pont utolsó mondata szerint: *„[t]udatában van annak, hogy saját személyén keresztül az egész testület megítéléseért is felelős”*.

A panaszosi és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül.

A hangfelvételekkel rögzítettek tekintetében ez az ellentmondás egyértelműen feloldható: az intézkedő rendőrök udvariasan, de határozottan kommunikáltak a panaszossal, így e tekintetben a panaszos alapvető jogát érintő visszásság nem történt.

A hangfelvételekkel nem érintettek tekintetében az ellentmondás nem oldható fel a rendelkezésére álló információk alapján, így azok tekintetében a panaszos alapvető jogát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.

Javaslatom az országos rendőrfőkapitány részére a jövőbeni visszásságok elkerülése érdekében:

Ugyan jelen ügyben a panaszos alapvető jogát érintő visszásságot nem tártam fel, mégis a jövőbeni alapvető jogokat érintő esetleges visszásságok elkerülése érdekében a következőre hívom fel a figyelmet:

Mivel az egyes Rtv. szerinti kényszerítő eszközök alkalmazásának feltételei (mind a jogalap, mind a mód tekintetében) szigorúan meghatározottak, különös jelentősége van annak, hogy az intézkedő rendőrök minden esetben helyesen és pontosan jelöljék meg az alkalmazást megalapozó jogszabályi rendelkezéseket. Amennyiben ez elmarad, felmerül annak a lehetősége, hogy az intézkedő rendőrök valójában nem mérték fel megfelelően a kényszerítő eszköz alkalmazásának körülményeit és szükségességét, amely adott esetben alapvető jogokat érintő visszásságot eredményezhet. Ennek megfelelően **javaslom, hívja fel az érintett szolgálati állomány figyelmét arra, hogy az intézkedések fogantatását, kényszerítő eszközök alkalmazását lehetővé tevő jogalapot minden esetben a körülmények értékelésének megfelelően, helyesen és pontosan jelöljék meg!**

Budapest, 2020. az elektronikus dátumbélyegző szerint